

Praca poglądowa • Review article

Od stowarzyszeń w medycynie laboratoryjnej ku powstaniu samorządu zawodowego diagnostów laboratoryjnych

From associations in the laboratory medicine towards the emergence of the professional association of laboratory diagnosticians

Henryk Owczarek, Patrycja Trzeciak

Krajowa Izba Diagnostów Laboratoryjnych, Warszawa

Streszczenie

Trwające 13 lat prace związane z procesem legislacyjnym na tekstem ustawy o diagnostyce laboratoryjnej zostały wieńczone sukcesem 27 lipca 2001 r. Zaistnienie ustawy i powstanie samorządu zawodowego diagnostów laboratoryjnych stało się możliwe dzięki współpracy środowiska diagnostów laboratoryjnych zintegrowanego w stowarzyszeniach i gremiów specjalistów tworzących towarzystwa naukowe. Kolejnym zasadniczym elementem było wyodrębnienie kierunku analityki medycznej jako osobnego kierunku kształcenia na wyższych uczelniach medycznych i wprowadzenie szeregu dyscyplin, w których diagnosty laboratoryjni mogą odbywać specjalizacje.

Summary

13 years of research related to the legislative process on the text of the law on the laboratory diagnostics was crowned with success 27th July, 2001. The appearance of the law and the emergence of the professional association of laboratory diagnosticians became possible owing to the cooperation of the laboratory diagnosticians' environment integrated in associations and the specialists forming scientific societies. Another key element was to identify the direction of medical analytics as a separate course of study at the medical universities and to introduce a number of disciplines in which the laboratory diagnosticians may practice their specializations.

Słowa kluczowe: samorząd zawodowy, diagnostyka laboratoryjna, stowarzyszenie, towarzystwo naukowe, analityka medyczna, specjalizacja

Key words: professional association, laboratory diagnostics, association, scientific society, medical analytics, specialization

Wstęp

Na przełomie XX i XXI wieku model świadczeń medycznych w krajach europejskich uległ znaczącym modyfikacjom. Zarówno odkrycia naukowe jak i postęp techniczny pozwoliły na wprowadzenie zobiektywizowanych metod badań laboratoryjnych, stworzyło to zupełnie nową sytuację i niemożliwym stało się utrzymywanie starego, chociaż utrwalonego, modelu świadczeń. Z końcem dwudziestego wieku podjęto zamysł stworzenia partnerskiego układu dla służby zdrowia, w którym zawód analityka medycznego mógł stać się aktywnym współtwórcą modelu świadczeń. Stopniowo doszło do

wyodrębnienia grupy zawodowej wykonawców badań laboratoryjnych. W związku z tym zrodziła się potrzeba powołania samorządu zawodowego i określenie ram dla powstającego zawodu diagnosty laboratoryjnego, wcześniej określanego enigmatycznymi terminami „laborant”, czy „analityk medyczny”. Proces ten trwał od końca lat osiemdziesiątych do 2001 rok.

Przed 1989 rokiem pracownicy medycznych laboratoriów diagnostycznych nie posiadali struktur organizacyjnych. Jedynymi podmiotami, które w jakiejś mierze stanowiły ich reprezentację były Polskie Towarzystwo Mikrobiologów za-

łożone 31 października 1927 r. w Warszawie oraz Polskie Towarzystwo Diagnostyki Laboratoryjnej, utworzone w 1965 r. Były to w założeniu towarzystwa naukowe, jednak wykazywały pewne elementy działań korporacyjnych, w szczególności w odniesieniu do specjalizacji i szkoleń zawodowych [6, 13].

Po roku 1989 przebudowa i wprowadzenie demokratycznych zasad funkcjonowania państwa sprawiły, że mogły powstać nowe samorzady zawodowe. Na fali przemian demokratycznych tego okresu w środowisku pracowników diagnostyki medycznej zrodziła się inicjatywa utworzenia własnej izby samorządowej. Nadrzędnym celem powstania samorządu pracowników diagnostyki laboratoryjnej było dążenie do wyodrębnienia zawodu diagnosty laboratoryjnego spośród zawodów medycznych, posiadających wyższe wykształcenie oraz powołanie Ogólnopolskiego Komitetu Organizacyjnego Samorządu Diagnostów Laboratoryjnych.

- I. Na powstanie zawodu diagnosty laboratoryjnego i samorządu zawodowego diagnostów laboratoryjnych miały wpływ cztery zasadnicze elementy:
- II. rozwój towarzystw naukowych w dziedzinie diagnostyki laboratoryjnej;
- III. zaistnienie stowarzyszeń w środowisku diagnostyki laboratoryjnej;
- IV. rozwój specjalizacji w dziedzinie diagnostyki laboratoryjnej;
- V. wyodrębnienie kierunku analityki medycznej na wyższych uczelniach.

Wyodrębnienie się ku samodzielności towarzystw naukowych w dziedzinie diagnostyki laboratoryjnej

Rozwój osiągnięć w dziedzinach nauk przyrodniczych i chemicznych w drugiej połowie XX wieku doprowadził do wyodrębnienia się szeregu nowych dyscyplin. Konsekwencją tego procesu było tworzenie towarzystw naukowych między innymi w dziedzinie diagnostyki laboratoryjnej. Współpraca i poparcie towarzystw naukowych dla inicjatywy utworzenia samorządu diagnostów laboratoryjnych stanowiły ważny element w historii powstania KIDL.

Podstawowym towarzystwem naukowym w dziedzinie diagnostyki laboratoryjnej jest Polskie Towarzystwo Diagnostyki Laboratoryjnej, które zostało założone w 1964 r. z przekształcenia Sekcji Analityki Lekarskiej, Polskiego Towarzystwa Lekarskiego. PTDL jest jednym z liczniejszych towarzystw naukowych i zajmuje znaczące miejsce w dziedzinie diagnostyki laboratoryjnej. Uczestniczy również w pracach określających program specjalizacji o tej samej nazwie. Podstawowym celem statutowym PTDL jest rozpowszechnianie zdobyczy naukowych w zakresie diagnostyki laboratoryjnej i wspieranie rozwoju tej dziedziny, podnoszenie fachowej i naukowej wiedzy członków oraz zachęcanie i ułatwianie im prowadzenia badań naukowych [6].

Drugim ważnym towarzystwem naukowym w dziedzinie diagnostyki laboratoryjnej było założone 31 października 1927 r. w Warszawie Polskie Towarzystwo Mikrobiologów

i Epidemiologów, które w 1951 r. w wyniku zmiany nazwy dało początek Polskiemu Towarzystwu Mikrobiologów [13]. Towarzystwo to reprezentuje dyscyplinę naukową jak również koordynuje poziom specjalizacji z zakresu mikrobiologii medycznej. Z Polskiego Towarzystwa Mikrobiologów wyodrębniły się trzy nowe towarzystwa naukowe:

- Polskie Towarzystwo Epidemiologów i Lekarzy Chorób Zakaźnych, 1958r
- Polskie Towarzystwo Immunologiczne, 1969r
- Sekcja Wirusologiczna, 1970r
- Polskie Towarzystwo Parazytologiczne powstało na I Zjeździe Parazytologów Polskich w 1948 r.. Celem Towarzystwa miała być współpraca grupy parazytologów z różnych ośrodków i specjalności dla podniesienia zdrowotności ludzi i zwierząt domowych oraz poprawy warunków gospodarczych kraju [12]. Na przełomie 2009 i 2010 r. działalność rozpoczęło Polskie Towarzystwo Wirusologiczne

Najnowszą dyscypliną naukową, z którą diagnostyka laboratoryjna wiąże duże nadzieje jest rozwój genetyki człowieka. Z inicjatywy prof. dr hab. Stefana Barbackiego powołano Komitet Organizacyjny Polskiego Towarzystwa Genetycznego, a w 1966 r. w Warszawie zostało powołane stowarzyszenie pod nazwą Polskie Towarzystwo Genetyczne, z którego w 1991 r. na VII Konferencji Cytogenetycznej powstała inicjatywa utworzenia Polskiego Towarzystwa Genetyki Człowieka (PTGCz). Celem tego Towarzystwa jest m.in. inicjowanie i organizowanie wszelkich przedsięwzięć zmierzających do rozwoju badań nad genetyką człowieka oraz nauk pokrewnych [9,21,23].

Wiek XVIII i XIX to okres formowania się współczesnego kształtu toksykologii naukowej i praktycznej. Bardzo szybki rozwój toksykologii nastąpił na początku XX wieku i w czasach współczesnych. Postęp wiedzy, a zwłaszcza biologii molekularnej oraz rozwój technik badawczych i analitycznych umożliwiły rozwinięcie badań poznawczych, głównie mechanizmów oddziaływania toksycznego. Pierwszą organizacją skupiającą polskich toksykologów, wyodrębnioną z Polskiego Towarzystwa Farmakologicznego (1965 r.), była Sekcja Toksykologiczna Polskiego Towarzystwa Farmakologicznego utworzona w 1966 r.. Wychodząc naprzeciw nowym potrzebom w marcu 1978 r. z Sekcji Toksykologicznej wyodrębniło się Polskie Towarzystwo Toksykologiczne i stało się ono interdyscyplinarnym stowarzyszeniem naukowym [14,22].

Polskie Towarzystwo Hematologów i Transfuzjologów (od roku 1976 działające pod nazwą Polskie Towarzystwo Hematologów) zostało założone w 1950 roku i jest jednym z najstarszych towarzystw zrzeszających lekarzy i inne osoby zainteresowane problematyką diagnostyki i terapii chorób układu krwiotwórczego oraz pracowników Służby Krwi [1,24].

Zaistnienie stowarzyszeń w środowisku diagnostyki laboratoryjnej

Z inicjatywy prof. Jerzego Rogulskiego w dniach 24.06.-

25.06.1993 r. w Gdańsku odbyło się spotkanie Krajowego Zespołu Specjalistycznego ds. Diagnostyki Laboratoryjnej i Zarządu Głównego PTDL, specjalistów różnych dziedzin medycyny laboratoryjnej w Polsce reprezentujący ośrodki akademickie i ośrodki terenowe z całego kraju. Mając na uwadze potrzebę powstania jednego stowarzyszenia reprezentującego różne dziedziny medycyny laboratoryjnej, które stanowiłyby alternatywę dla federacji kilku mniejszych, postanowiono powołać Kolegium Medycyny Laboratoryjnej w Polsce. Zadaniem, jakie postawiło przed sobą Kolegium, było stymulowanie rozwoju medycyny laboratoryjnej w Polsce i kształtowanie modelu działania wszystkich dziedzin medycyny laboratoryjnej w sposób zapewniający najwyższą jej użyteczność.

24 października 1995 roku w Sądzie Wojewódzkim w Poznaniu zarejestrowano Stowarzyszenie Pracowników Diagnostyki Laboratoryjnej w Polsce, którego celem było zajęcie się sprawami bytowymi pracowników. W styczniu 1996 roku odbyło się pierwsze Walne Zgromadzenie członków Stowarzyszenia, które wybrało Zarząd, na czele którego stanęła mgr Ewa Tuszevska. Jedną z pierwszych uchwał Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia była uchwała mówiąca, że stowarzyszenie będzie ściśle współpracować i popierać działalność wszystkich gremiów dążących do utworzenia samorządu zawodowego diagnostów laboratoryjnych i wszelkie starania Ogólnopolskiego Komitetu Organizującego Izby Diagnostów Laboratoryjnych zmierzających do powołania Izby trybem ustawowym [5].

Na wniosek posła Tadeusza Zielińskiego Sejmowej Komisji Zdrowia III kadencji Sejmu RP Ogólnopolski Komitet Organizacyjny Samorządu Diagnostów Laboratoryjnych podjął starania o przekształcenie się w Stowarzyszenie. 2 marca 2000 r. odbyło się Walne Zebranie, na którym wybrano władze, a w tym Prezesa w osobie dr Henryka Owczarka. Zarząd ukonstytuował się w ten sposób, że funkcję Wiceprezesów powierzył Markowi Jagielskiemu i Zygmuntowi Kopczyńskiemu, Sekretarza - Ewie Małolepszej, a Skarbnika - Andrzejowi Kasprovczowi. 28 marca 2000 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu wydał postanowienie o wpisaniu do rejestru stowarzyszeń Ogólnopolskiego Komitetu Organizacyjnego Samorządu Diagnostów Laboratoryjnych. Celem stowarzyszenia było w szczególności podejmowanie działań zmierzających do prawnej regulacji zawodu diagnosty laboratoryjnego i utworzenie samorządu zawodowego diagnostów laboratoryjnych. W momencie utworzenia samorządu diagnostów laboratoryjnych Walne Zebranie Członków, najpóźniej w terminie 6 miesięcy od ukonstytuowania się władz samorządu diagnostów laboratoryjnych, miałoby podjąć uchwałę o rozwiązaniu Stowarzyszenia, określając sposób przeprowadzenia likwidacji oraz przeznaczenia majątku Stowarzyszenia. Stało się to 23 lutego 2004 r. na mocy uchwały nr 50/2004 Krajowej Rady Diagnostów Laboratoryjnych. Sąd Rejonowy dla Wrocławia- Fabrycznej po rozpoznaniu sprawy w dniu 04.10.2005 r. na posiedzeniu niejawnym postanowił wpisać w Krajowym Rejestrze Sądowym informację o rozwiązaniu

stowarzyszenia „Ogólnopolski Komitet Organizacyjny Samorządu Diagnostów Laboratoryjnych” [5,18].

Rozwój specjalizacji w dziedzinie diagnostyki laboratoryjnej

Ważnym elementem zawodu medycznego jest możliwość kształcenia podyplomowego i uzyskiwania specjalizacji zawodowej, co stanowi o prestiżu wykonywanego zawodu. Po II Wojnie Światowej wprowadzono w Polsce prawnie usankcjonowane pojęcie specjalizacji, początkowo tylko dla lekarzy, a w kolejnych latach również dla innych grup zawodowych pracujących w służbie zdrowia. W roku 1973 ukażało się zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej umożliwiające specjalizację w analityce klinicznej farmaceutom pracującym w laboratoriach. Dążenie pozostałych grup zawodowych do specjalizowania się w analityce klinicznej znalazło swój wyraz w zarządzeniu Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 01.01.1983 r. „W sprawie specjalizacji lekarzy, lekarzy dentyistów, magistrów farmacji oraz innych pracowników z wyższym wykształceniem zatrudnionych w służbie zdrowia” (Dz. U. MZiOS nr 3, poz. 19). Zarządzenie to zezwalało na specjalizowanie się lekarza, magistra analityki medycznej, magistra farmacji, magistra biologii, magistra chemii, lekarza weterynarii w zakresie I stopnia, zaś w diagnostyce laboratoryjnej lekarzowi i magistrowi analityki medycznej w zakresie II stopnia, dla pozostałych zawodów II stopień brzmiał jak pierwszy, czyli analityka kliniczna. Równocześnie w trybie przejściowym umożliwiono uzyskanie specjalizacji I i II stopnia wieloletnim pracownikom laboratoriów po zdaniu egzaminu przed specjalnie powołanymi komisjami egzaminacyjnymi.

Od 1983 r. nie było innej możliwości uzyskania awansu zawodowego, jak tylko poprzez podjęcie specjalizacji i zakończenia jej zdaniem egzaminu. Specjalizacje do których można było przystępować odbywały się w dziedzinach: diagnostyka laboratoryjna/analityka kliniczna, mikrobiologia i toksykologia. Ponieważ zarządzenie z dnia 01.02.1983 r. utraciło moc z dniem 01.03.2001 r. w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 22 grudnia 2000 r. o zmianie niektórych upoważnień ustawowych do wydawania aktów normatywnych oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 120, poz. 1268), niezbędne stało się podjęcie pilnych działań legislacyjnych, zmierzających do przywrócenia możliwości otwierania specjalizacji. W Ministerstwie Zdrowia podjęto wówczas prace nad rozporządzeniem w sprawie uzyskiwania tytułu specjalisty w dziedzinach mających zastosowanie w ochronie zdrowia, na podstawie delegacji zawartej w art. 10 ust 5 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej. Pomimo, że przedmiotowe rozporządzenie zostało podpisane przez Ministra Zdrowia 30 września 2002 r. diagności laboratoryjni nadal nie mogli podejmować specjalizacji, gdyż wspomniane rozporządzenie nie obejmowało, pomimo pierwotnych planów, specjalizacji właściwych dla diagnostyki laboratoryjnej. W tym czasie obowiązywała już bowiem ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o

diagnostyce laboratoryjnej zawierająca odrębną delegację do wydania rozporządzenia regulującego tryb uzyskiwania specjalizacji przez diagnostów laboratoryjnych. Realizacja upoważnienia ustawowego została wstrzymana do czasu zakończenia prac nad nowelizacją ustawy o diagnostyce laboratoryjnej.

Zaistnienie kierunku analityki medycznej na medycznych uczelniach w Polsce

Badania laboratoryjne zawsze stanowiły integralną część praktyki lekarskiej. Wyodrębnienie kierunku Analityki Medycznej dokonano się jako odpowiedź na rozwój szeregu nauk podstawowych determinujący rozwój diagnostyki laboratoryjnej i konieczność odrębnego kształcenia fachowych pracowników dla realizacji zadań, których nie byli już w stanie realizować – na właściwym poziomie - ani lekarze, ani pielęgniarki czy farmaceuci.

Zarządzeniem Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 01.07.1977 r. zostały powołane Oddziały Analityki Medycznej na Wydziałach Farmaceutycznych Akademii Medycznych w Białymstoku, Krakowie i Łodzi. Nowo utworzone Oddziały zastąpiły funkcjonujące dotychczas kierunki analityki klinicznej.

Oddział Analityki Medycznej w Krakowie 12.05.1993 r. został włączony do Uniwersytetu Jagiellońskiego w ramach Collegium Medicum.

Uchwałą Senatu Akademii Medycznej w Łodzi 30.05.1998 r. zmieniono nazwę Oddziału Analityki Medycznej na Oddział Medycyny Laboratoryjnej, którego bazą pozostał nadal Wydział Farmaceutyczny.

W kolejnym etapie (zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej Dz.U. z dn. 30.05.1998 r.) zostały utworzone Oddziały Analityki Medycznej we Wrocławiu, Sosnowcu i Poznaniu. Analogicznie jak w przypadku poprzednich oddziałów te zastąpiły kierunki analityki klinicznej Wydziałów Farmacji. W 2000 r. Oddział Analityki Medycznej w Sosnowcu został przemianowany na Oddział Medycyny Laboratoryjnej.

W kolejnych latach powstawały nowe Oddziały Analityki Medycznej przy Wydziałach Farmaceutycznych Akademii Medycznych. 1 października 1988 r. w Bydgoszczy. Na Akademii Medycznej w Lublinie Oddział Analityki Medycznej powstał w 1995 r. Akademia Medyczna w Gdańsku utworzyła Oddział Medycyny Laboratoryjnej w 2001r.. Najpóźniej kierunek Analityki Medycznej pojawił się na Akademii Medycznej w Warszawie i Szczecinie.

Prace legislacyjne nad ustawą samorządową i o zawodzie diagnosty laboratoryjnego

Działania związane z procesem legislacyjnym ukierunkowanym na tworzenie samorządu rozpoczęto 9 kwietnia 1990 r. na spotkaniu w Warszawie. Uczestnicy spotkania uznali zasadność podjęcia starań utworzenia korporacji zawodowej dla podniesienia poziomu świadczonych usług diagnostycznych. O podjętych działaniach poinformowano Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej, Sejmową Komisję Zdrowia

oraz Krajowy Zespół specjalistów. W okresie od kwietnia do czerwca 1990 r. powołany został Międzywojewódzki Komitet Organizacyjny Izby Pracowników Diagnostyki Laboratoryjnej. Powstały również Regionalne Komitety Organizacyjne. Odbywały się kolejne spotkania narady Komitetu Organizacyjnego w Łodzi i Warszawie. We wrześniu 1990 r. powstał Komitet Organizacyjny Izby Diagnostów Laboratoryjnych składający się z przedstawicieli obu tych środowisk, którego przewodniczącą została prof. Mieczysława Merkel. Komitet na spotkaniu z Ministrem Zdrowia przedstawił postulat powołania Izby oraz uzgodnił, że do czasu podjęcia sprawy Izby Diagnostyki Medycznej przez Sejm działać będzie Komitet Organizacyjny Izby Diagnostyki Medycznej, którego zadania będą następujące:

- dalsze tworzenie struktur Komitetu na szczeblu centralnym i regionalnym;
- bieżąca współpraca z Ministrem w sprawach istotnych dla diagnostyki medycznej;
- podjęcie w miarę możliwości organizacyjnych działań mających na celu usprawnienie pracy diagnostyki medycznej [11].

W tym okresie organizują się również środowiska we Wrocławiu, Lublinie, Rzeszowie i Poznaniu. Z inicjatywy środowiska łódzkiego w dniu 18 maja 1991 r. odbyło się ogólnopolskie spotkanie, co zaowocowało poszerzeniem Komitetu Organizacyjnego o przedstawicieli kolejnych regionów: Poznania, Wrocławia, Zielonej Góry i Katowic. Przewodniczącym Komitetu została ponownie wybrana prof. Mieczysława Merkel. Tymczasowy Komitet opracował dwa projekty ustaw: o Izbie Diagnostów Laboratoryjnych i o Zawodzie Diagnosty Laboratoryjnego. Opracował również stanowisko Ogólnopolskiego Komitetu Organizacyjnego Izby Diagnostów Laboratoryjnych, w którym zawarto uzasadnienie konieczności powołania samorządu zawodowego. Zostały utworzone dwa zespoły robocze: ds. ustawy o izbach diagnostów laboratoryjnych oraz zespół ds. ustawy o zawodzie diagnosty laboratoryjnego. Na spotkaniu 29 lutego 1992 r. w Kowalowej k/Wałbrzycha omawiano projekty obu ustaw przy udziale prof. dr Andrzeja Śmieji z Zakładu Prawa Cywilnego Uniwersytetu Wrocławskiego. Uzgodniono ostateczny tekst obu ustaw, który został przesłany do różnych środowisk w kraju, celem dalszej konsultacji. Projekt ustawy po licznych konsultacjach w środowisku diagnostów został skierowany do Marszałka Sejmu RP. Działania te spotkały się z dużym, wręcz entuzjastycznym, poparciem ze strony środowiska fachowych pracowników laboratoriów.

W dniu 06.01.1995 r. projekt ustawy został jednak odrzucony w Sejmie RP w wyniku czego powstała inicjatywa powołania na okres przejściowy Stowarzyszenia Pracowników Diagnostyki Laboratoryjnej w Polsce, obok istniejącego od 1991 r. Ogólnopolskiego Komitetu Organizacyjnego Samorządu Diagnostów Laboratoryjnych [2,11,17].

W okresie od 16 lipca 1998 r. do 8 czerwca 2000 r. Komisje Sejmowe w trakcie wielu posiedzeń pracowały nad projektem ustawy o zawodzie diagnosty laboratoryjnego i samo-

rządzie zawodowym diagnostów laboratoryjnych i skierowały go w dniu 14 czerwca 2000 r. do Wysokiego Sejmu. 12 września 2000 r. odbyło się posiedzenia Sejmu. Niestety Premier Rządu RP ulegając pewnym naciskom, przesłał do Marszałka Sejmu pismo z sugestią zdjęcia tego projektu z obrad Wysokiej Izby. Projekt poselski ustawy został zdjęty z porządku obrad. W odpowiedzi na stanowisko Premiera RP do Marszałka Sejmu została przesłana odpowiedź Prezesa Stowarzyszenia „Ogólnopolski Komitet Organizacyjny Samorządu Diagnostów Laboratoryjnych” i współautora projektu dr. Henryka Owczarka [3,10].

Po wielu interpelacjach poselskich i naciskach środowisk diagnostycznych z całego kraju, prawie po rocznej przerwie, Sejm RP zdecydował się rozpatrzyć przededagowaną ustawę o diagnostyce laboratoryjnej 25 maja 2001 r.. Zgodnie z art. 121 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej ustawę uchwaloną przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej przesłano Pani Marszałek Senatu RP Alicji Grześkowiak do rozpatrzenia. Na posiedzeniu Komisji Zdrowia, Kultury Fizycznej i Sportu w dniu 21 czerwca 2001r. po rozpatrzeniu wniosków zgłoszonych w toku debaty w dniu 20 czerwca 2001 r. nad ustawą o diagnostyce laboratoryjnej, Senat wprowadził 40 poprawek. Marszałek Sejmu, zgodnie z art. 50 ust. 1 Regulaminu Sejmu skierował w dniu 27 czerwca 2001 r. uchwałę Senatu w sprawie ustawy o diagnostyce laboratoryjnej do Komisji Zdrowia oraz Ochrony Konkurencji i Konsumentów w celu rozpatrzenia. Po rozpatrzeniu przez Komisję powyższej uchwały na posiedzeniach w dniach: 6 i 19 lipca 2001r. Sejm odrzucił 37 poprawek Senatu, przyjął 3 poprawki. Na 114 posiedzeniu trzeciego dnia obrad III kadencji Sejmu 26 lipca 2001 r. na wniosek posła Krzysztofa Jurgieła Sejm odrzucił poprawki Senatu zgodnie ze stanowiskiem komisji. Zdaniem posła, poprawki Senatu zmieniały całkowicie kształt ustawy proponowanej przez Sejm. W miejsce korporacji zawodowej diagnostów laboratoryjni uzyskaliby jedynie regulacje określające zasady rejestracji i dopuszczenia do wykonywania zawodu. Senat odmówił uznania zawodu diagnosty laboratoryjnego za zawód zaufania publicznego. Należy podkreślić, że diagnostów laboratoryjni spełniają wszelkie warunki, jakie art. 17 konstytucji RP stawia zawodom zaufania publicznego. Sejm zaproponował skuteczne formy merytorycznej kontroli poziomu świadczeń laboratoryjnych sprawowanej przez samorząd zawodowy. Poprawki Senatu, znosząc samorząd zawodowy, nie proponowały w to miejsce modelu wymuszania odpowiedniego poziomu wykonywania czynności diagnostyki laboratoryjnej [7, 15, 16, 19].

W dniu 27 lipca 2001 roku Sejm RP uchwalił Ustawę o diagnostyce laboratoryjnej. Ustawa weszła w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia. Zgodnie z ustawą samodzielne prawo wykonywania czynności diagnostyki laboratoryjnej powstaje z chwilą dokonania wpisu na listę diagnostów laboratoryjnych i złożeniu ślubowania (art. 6 ust. 1). Zgodnie z ustawą zawód diagnosty laboratoryjnego stał się obok zawodu lekarza, zawodu pielęgniarki i położnej oraz aptekarza zawodem medycznym, którego warunki wykonywania

są uregulowane odrębnym aktem prawnym. Ustawa regulowała trzy grupy zagadnień: zasady i warunki wykonywania zawodu diagnosty laboratoryjnego; zasady i warunki wykonywania czynności diagnostyki laboratoryjnej w medycznym laboratorium diagnostycznym; zasady organizacji i działania samorządu diagnostów laboratoryjnych [20].

Minister Zdrowia, po zasięgnięciu opinii Ogólnopolskiego Komitetu Organizacyjnego Samorządu Diagnostów Laboratoryjnych, powołał zgodnie z art. 78 ustawy o diagnostyce laboratoryjnej Komitet Organizacyjny Pierwszego Krajowego Zjazdu Diagnostów Laboratoryjnych.

Zadaniami Komitetu było m.in.:

- rozpatrywanie wniosków o wpisy i dokonywanie wpisów na listę diagnostów laboratoryjnych;
- zorganizowanie i zwołanie pierwszych wojewódzkich oraz w przypadku, o których mowa w art. 43 ust. 3, dokonanie podziału na regiony i zorganizowanie oraz zwołanie pierwszych zebrań rejonowych zgromadzenia wojewódzkiego;
- opracowanie projektu regulaminu wyboru delegatów na pierwszy Krajowy Zjazd oraz opracowanie projektu regulaminu pierwszego Krajowego Zjazdu [8].

Zgodnie z art. 79 ustawy o diagnostyce Minister Zdrowia zwołuje pierwszy Krajowy Zjazd w terminie nie przekraczającym 60 dni od dnia zamknięcia ostatniego zgromadzenia wojewódzkiego lub zebrania rejonowego zgromadzenia wojewódzkiego. Z dniem ukonstytuowania się pierwszego Krajowego Zjazdu organy samorządu przejmują wszystkie kompetencje, o których mowa w ustawie [8].

Na Pierwszym Krajowym zjeździe Diagnostów Laboratoryjnych we Wrocławiu 6 -7 grudnia 2006 r. został wybrany Prezes KRDL w osobie dr. Henryka Owczarka i skład Krajowy Rady Diagnostów Laboratoryjnych [4].

Nowelizacja ustawy o diagnostyce laboratoryjnej

Proponowana nowelizacja ustawy o diagnostyce laboratoryjnej zmierzała ku ograniczeniu praktyki uznaniowości w obrębie podejmowania i wykonywania czynności diagnostyki laboratoryjnej przez lekarzy, techników i licencjatów analityki medycznej oraz absolwentów studiów na kierunkach biologia, biotechnologia, chemia itp., nie mającego kierunku przygotowania do wykonywania czynności diagnostyki laboratoryjnej. Te zastrzeżenia zostały wprowadzone w nowelizacji ustawy z dnia 28 sierpnia 2003 r. o zmianie ustawy o diagnostyce laboratoryjnej oraz o zmianie innych ustaw (Dz.U. 2003 Nr 171 poz. 1663). Nowelizacja ustawy wprowadziła istotne zmiany dotyczące uzyskiwania tytułu specjalisty. Zgodnie z art. 30a tej ustawy specjalizację może rozpocząć osoba posiadająca prawo wykonywania zawodu diagnosty laboratoryjnego. Dopiero wówczas rozpoczęto prace nad projektem rozporządzenia w sprawie specjalizacji i uzyskiwania tytułu specjalisty przez diagnostów laboratoryjnych. Wprowadzono trybem rozporządzenia następujące dziedziny, w których diagnostów laboratoryjni mogą się specjalizować:

- Laboratoryjna diagnostyka medyczna;
- Laboratoryjna genetyka medyczna;
- Laboratoryjna hematologia medyczna;
- Laboratoryjna immunologia medyczna;
- Mikrobiologia medyczna;
- Laboratoryjna transfuzjologia medyczna;
- Laboratoryjna toksykologia medyczna;
- Cytomorfologia medyczna;
- Zdrowie publiczne;
- Zdrowie środowiskowe;
- Laboratoryjna parazytologia medyczna;
- Epidemiologia.

1 kwietnia 2009 r. ukazało się Rozporządzenie Ministra Zdrowia zmieniające rozporządzenie w sprawie specjalizacji i uzyskiwania tytułu specjalisty przez diagnostów laboratoryjnych (Dz. U. 2009, Nr 62, poz. 516) dodające laboratoryjną diagnostykę sądową jako kolejną dziedzinę w której mogą się specjalizować diagnosty laboratoryjni.

Podsumowanie

Art. 17 ust. 1 Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 roku stanowił dla środowiska pracowników medycznych laboratoriów diagnostycznych w Polsce podstawę prawną podjęcia starań zmierzających do utworzenia samorządu. Prace związane z procesem legislacyjnym nad tekstem ustawy o diagnostyce laboratoryjnej, umożliwiające sprecyzowanie działań środowiska w celu utworzenia samorządu zawodowego, trwały 13 lat. Starania te zostały zwieńczone sukcesem 27 lipca 2001 r.

Jednym z czynników mających wpływ na podjęcie działań w kierunku powstania samorządu diagnostów była długa tradycja powoływania samorządów zawodowych profesji medycznych, a diagnosty laboratoryjni stanowili jedną z ostatnich grup zawodowych bez swojej reprezentacji samorządowej. Dążenia do utworzenia korporacji zawodowej były również związane z transformacją ustrojową i procesem demokracji po 1989 roku. Zauważono szereg problemów, związanych m.in. z brakiem standardów oraz kontroli jakości badań laboratoryjnych. Ujednolicenia wymagały również przepisy dotyczące kształcenia przeddyplomowego i podyplomowego i związane z tym zasadny nabywania prawa do wykonywania zawodu. Powstanie samorządu stało się możliwe dzięki współpracy środowiska diagnostów laboratoryjnych zintegrowanych w stowarzyszeniach- najpierw regionalnych, potem ogólnopolskich i gremiów specjalistów tworzących towarzystwa naukowe różnych dziedzin oraz wyodrębnienia kierunku analityki medycznej jako osobnego kierunku kształcenia fachowych pracowników z wyższym

wykształceniem dla medycznych laboratoriów diagnostycznych w Polsce i wprowadzenie szeregu dyscyplin, w których diagnosty laboratoryjni mogą się specjalizować.

Piśmiennictwo

1. Rudowski W Transfuzjologia: wczoraj, dziś, jutro. *Acta Haematol Pol* 1977; 8(1): 1-6
2. Archiwum KIDL. 1994; 5.
3. Archiwum KIDL. 2000; 24.
4. Archiwum KIDL. 2006.
5. Archiwum Stowarzyszenia Pracowników Diagnostyki Laboratoryjnej w Polsce. 1995.
6. Paradowski M. Polskie Towarzystwo Diagnostyki Laboratoryjnej – rys historyczny. *Diag Lab*. 2003; 39: 113-116.
7. Dziennik Sejmowy (3 kadencja Sejmu, 114 posiedzenie, 3 dzień obrad). Archiwum KIDL. 2001; 23.
8. Dokument Ministra Zdrowia o Powołaniu Komitetu Organizacyjnego Pierwszego Krajowego Zjazdu Diagnostów Laboratoryjnych. Archiwum KIDL. 2001.
9. Drewna G, Ferenc T. Podstawy genetyki dla studentów i lekarzy. *WM Urban&Partner* 2005.
10. Informacja o pracy Sejmowej nad projektem ustawy o zawodzie diagnosty laboratoryjnego (druk nr 1988). Archiwum KIDL. 2000; 19.
11. Jak to się zaczęło? Archiwum KIDL. 1992; 24.
12. Niewiadomska K, Pojmańska T, Machnicka B i wsp. Zarys parazytologii ogólnej. *WN PWN* 2001.
13. Kubica J F Kałużewski S 70 lat działalności Polskiego Towarzystwa Mikrobiologów. *Postępy Mikrobiologii* 1997; 3: 237-243
14. Seńczuk W. Toksykologia. *PZWL* 1999.
15. Sprawozdanie Komisji Zdrowia oraz Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Archiwum KIDL. 2001; 18.
16. Sprawozdanie Komisji Zdrowia, Kultury Fizycznej i Sportu (druk nr 645). Archiwum KIDL. 2001; 16.
17. Stanowisko Ogólnopolskiego Komitetu Organizacyjnego Izby Diagnostów Laboratoryjnych w sprawie konieczności powołania samorządu zawodowego. Archiwum KIDL. 1991; 11.
18. Statut Stowarzyszenia Ogólnopolski Komitet Organizacyjny Samorządu Diagnostów Laboratoryjnych.
19. Ustawa z dnia 25 maja 2001r. o diagnostyce laboratoryjnej (druk nr 645). Archiwum KIDL. 2001; 12.
20. Uzasadnienie do Ustawy o diagnostyce laboratoryjnej, 27 lipiec 2001.
21. www.ibb.waw.pl
22. www.imp.lodz.pl
23. www.jay.au.poznan.pl/ptg/
24. www.pthit.pl

Adres Autorów:

Krajowa Izba Diagnostów Laboratoryjnych
ul. Konopacka 4
03-428 Warszawa

(Praca wpłynęła do Redakcji: 2010.07.02)

(Praca przekazana do opublikowania: 2010.07.19)